

zelebbi VII. árokban előkerült az épület DK-i sarka teljesen kiszedett állapotban, a keleti zárófal viszont 3–4 felmenő kőorig maradt meg. A D-i fal 25 cm-rel mélyebbre alapozott volt és egy támpillér vagy bejárati beszűkítés is megfigyelhető volt. Az udvart körbevevő É-i és Ny-i helysorsorok leágazásait is megfigyeltük. Az udvar K–Ny-i kiterjedése nem ismert, egy hosszanti 15 m-es árokkal sem sikerült a nyugati zárófalát még megtalálni. Az udvar szintjeiből semmi sem maradt meg.

A kőtábor falai alatt a sárga agyagos altalajba ázott jelenségeket figyeltünk meg: cölöplyukak, négyzetes folatok. Utóbbiak egy részében csak bronzkori kerámiatöredékeket találtunk, de a cölöplyukak mindegyike római kori a bennük talált, megtámasztásul használt kő- és tegulatöredékek alapján.

A felső kevert rétegekben több dúlt sír embercsonttöredékeit figyeltük meg. Az egyetlen ép sír egy késő római kori csecsemő téglasírja volt az udvaron, amelynek teljes kibontására az idén már nem volt lehetőség.

Konzulens: Pongrácz Zsuzsa.

KOVÁCS PÉTER

20. Bácsalmás, Óalmás, homokbánya (Bács-Kiskun megye) Á, Kú

2000-ben is a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma és helyi támogatással folyt a 16–17. századi temető feltárása (313–420. sírok). A domb ÉKK-i lejtőjén megtaláltuk a temető szélét, az ÉNyNy-i oldalon azonban változatlanul nagy számban kerültek elő sírok, melyek a temető legkorábbi szakaszából valók. A sírok metszetbontásával nyilvánvalóvá vált, hogy azok csak mintegy 10%-a koporsós, a többi – véleményünk szerint muzulmán szokásokkal összefüggésbe hozható – padkakoporsós („padkás”) temetkezés, s három padmalykoporsós (oldalfülkés) sírt is feltártunk. A mély, vagy sekélyebb padkakoporsók fedését szinte minden, a csúcsos fedelek kétoldali rögzítését pedig igen sok esetben tudtuk megfigyelni. A leletanyag a temető korának és jellegének megfelelően elsősorban kiscsömögös tükéből, kaoricsigákból, fülesgombokból állt, s előkerült egy csizmapatkó-pár is. Két sír fej felőli végénél famaradvány utalt az egykori sírjelre. A sírok túlnyomó része melléklet nélküli volt.

A domb K-i lejtőjén – a már ismert szarmata telepnyomok mellett – meszes-habarcsos betöltésű Árpád-kori gödrök is előkerültek (G. 17-50. gödrök), melyek talán a közeli Hagymásegyház építkezési munkái során keletkeztek.

Munkatárs: Sultis László restaurátor (Baja, TIM).

WICKER ERIKA

21. Becsehely, Úr-tábla (Zala megye) U, Kú

Becsehely község később létesítendő, új lakótelepének tágabb környékét jártuk be, a vízgyűjtő terület határa-

ként kijelölt területen. Jó látási viszonyok közt, szántott talajban, egy kb. 250 m hosszú és 170 m széles, É–D-i irányú őskori (dunántúli vonaldíszes kultúra) lelőhelyet találtunk az Úr-tábla nevű dűlő, D-felől enyhén emelkedő, lankás dombhátán. A domb K-ről meredeken emelkedik a faluhatár mellett húzódó, egykori vízfolyás fölé. A felszíni leletgyűjtés során a terület egészén, elszórtan, közepes intenzitással találtunk kerámiatöredékeket és kőeszközöket. Néhány sötét, néhol erősen átégett, paticsos foltban (tűzhelynyomok?) erősebb intenzitással jelentkezett a leletanyag. A lelőhely kiterjedése K-i irányban nagyobb is lehet, és akár a jelenlegi dűlőút alatti és az attól K-re elterülő, leveles kukoricaszárral borított szántó területére is áthúzódhat. Az előbbi azért is valószínű, mert a leletek a dűlőút közvetlen közelében sűrűsödtek leginkább.

A leletek közt szép számmal találtunk pelyvás és kavicsos soványítású, vastag falú, különféle bütykökkel díszített oldaltöredékeket, néhány finoman iszapolt, vonaldíszes töredéket, igen nagyszámú pattintott kőeszközöket (pengéket, szilánkokat) és 2 db nagyméretű őrlőkőtöredéket. A leletanyag a dunántúli vonaldíszes kultúra Keszthely csoportjához tartozik. A leletek közt 1 db csillámos homokkal soványított, 17–18. századi peremtöredék is előkerült.

Munkatársak: Dömök István, Fullár Zoltán és Soós Zsolt régésztechnikusok.

FEKETE CSANÁD

22. Berettyóújfalu, Nagy-Böcs-dűlő (Hajdú-Bihar megye) U, Sza, Á

A 30 ha 3281 m² területen elvégzett régészeti terepbejárás során beigazolódott, hogy az egykori folyómeder melletti kiemelkedő part az emberi megtelepedés számára mindig alkalmas volt. A tervezett regionális hulladéklerakó hatalmas területén több korszak emlékanyagát találtuk meg. A felszíni leletek azt mutatják, hogy az egykori meander melletti hátságon egy újkőkori faluközösség telepedett meg a Kr. e. 6–5. évezredben. Korongolatlan, díszítetlen, vagy festéssel díszített edényeik töredékeit a hulladéktároló számára kijelölt területen (8,29 ha) találtuk meg. A terepbejárás során gyűjtött anyag kőbaltákból, azok töredékeiből, kova- és obszidiánpengékből és nagyszámú edénytöredékből áll. Sok közöttük a hombáredény-töredék. A lelőhely intenzitása hosszú ideig való megtelepedésre utal.

A Kr. u. 2. században ugyanezen a területen házait felépítő császárkori szarmata népesség emlékanyaga került elő. A jellegzetes szürke, korongolt edénytöredékeken kívül vörös színű, római importedények, terra sigillaták apró töredékei is megtalálhatók.

A fent említett több, mint 8 hektárnyi területet legnagyobb számban töredékes Árpád-kori kerámia borítja. Díszített, díszítetlen, jellegzetes szemcsés anyagú, korongolt edénytöredékek mellett igen sok fenőkő, fenőkőtöredék és kisebb méretű őrlőkő töredéke került elő.

A morotva mellett minden kétséget kizáróan Árpád-kori faluhely terül el, amelyet az ásatás végén valószínűleg be is tudunk azonosítani. A feltárás feltehetően eldönti, hogy Bócs vagy Újlak falut lokalizálhatjuk-e erre a területre. Ez utóbbi nevét először a Váradi Regestrum említi 1213-ban. A terület Árpád-korára bőven találunk anyagot okleveles és térképi hivatkozással.³

M. NEPPER IBOLYA

23. Békés, Kastélyzug

(MRT 10/1 k. 1/1 lh.)

(Békés megye) Kk

2002. március 1-jétől november 15-ig folyamatos régészeti megfigyelést végeztünk a Békés város belterületén folyó szennyvízhálózat-kiépítési munkák 3. üteménél.

Ezen Kastélyzug néven ismert, régészetileg védett lelőhelyen megelőző feltárást kellett alkalmazni. A területen (Kastélyzug utca, Gőzmalom sor) március 11. és 27. között dolgoztunk. Mivel a nyomvonal igen keskeny (60 illetve 80 cm) és a védettség pont a közterületre nem terjed ki, csak igen kis területen kutathattunk. Munkánkat nehezítette, hogy az utcákat már víz-, gáz- és telefonvezetékek hálózák be, melyekkel korábban erősen bolygatták a török kori palánkvár vizesárkok közötti pusztulásrétegét. Ebben a pusztulásrétegben igen sok szórványt, 16–17. századi kerámiatöredéket, kályhaszem-töredékeket és vízvezetékcső-darabokat találtunk. Néhány régészeti objektumot (személgödör) is meg tudtunk figyelni, dokumentálni.

A költségeket a beruházó fedezte, a leletek a békési Jantyik Mátyás Múzeumba kerültek.

SÁPINÉ TURCSÁNYI ILDIKÓ

24. Békés, Povád

(MRT 10/1 k. 1/75 lh.)

(Békés megye) U, Sza, A

2002. július 22. és október 18. között megelőző régészeti feltárást végeztünk a 19. század közepe óta ismert őskori lelőhelyen. A beruházó a Kettős-Körös jobb oldali gátjának külső oldali megerősítését és a gát mellett víz-elvezető csatorna ásását tervezte. A gát megerősítés mintegy 400 m hosszú, 2,90 m széles nyomvonalon, míg a víz-elvezető csatorna 800 m hosszú, 1,90 m széles mederben történt. A megelőző feltárást költségeit a beruházó fedezte. A humuszolás során a munkagépek a gát aljában 4 m széles, a csatorna vonalában 5 m széles kutatható sávot készítettek. A feltárt terület nagysága hozzávetőlegesen 5600 m².

A munkát a gát megerősítendő részén kezdtük, D-ről É felé haladva. A humuszolás során előkerülő foltoakra rábontva házalapot tüzelőtérrel, személgödörket, árkot találtunk, illetve egy már betöltődött patakmedret. A lelőhely ezen részén főként szarmata, illetve néhány késő avar cseréptöredéket gyűjtöttünk. A nyomvonal utolsó, 20. számú gödrében szinte teljesen ép szürke színű szarmata fazekat és egy őrlőkőpár felét találtuk.

A víz-elvezető csatorna nyomvonalán É-ről D felé haladtunk, mivel az É-i részen volt várható az őskori lelőhely legfontosabb része, a neolitikus tiszai kultúra tellje. Házalapokat, személgödörket, tárológödörket bontottunk ki, az ásatáson összesen 62 gödört tártunk fel. Hét sírt találtunk, ebből kettő őskori zsugorított sír, öt pedig nyújtott fektetésű volt. Utóbbiakat melléklet hiányában még nem tudjuk datálni. A feltárt gödrökben hatalmas mennyiségű neolitikus cserepet, néhány majdnem ép fazekat, bögrét, sok obszidiánpengét, kőbaltatöredéket, hálonehezéket, csont munkaeszközöket (tűket, árákat) találtunk.

A csatorna nyomvonalának végén, kb. 600 m után újkori temető került felszínre.

Az előkerült leletek a békési Jantyik Mátyás Múzeum régészeti gyűjteményébe kerültek.

SÁPINÉ TURCSÁNYI ILDIKÓ

25. Békéscsaba, Árpád sor 46.

(MRT 10. k. 167. lh.)

(Békés megye) Sza

2002. március 8-án a strandfürdő nyári bejáratánál, a téglakerítés alatt, gázvezeték árkának ásása közben egy sírt találtak, helyszínre érkezésünk előtt a csontokat kiszedték. Tájolása DNy-ÉK volt. A vázat a kerítés alatt találták, oly módon, hogy feje a kerítésen belül, a lába kívül volt. Nem találtak mellette semmit, csak a környező földben néhány cseréptöredéket.

A környéken korábban szkíta sírok kerültek elő, de sírunk valószínűleg szarmata kori. 1976-ban szintén a strandfürdő bejáratánál egy szarmata kori sírt mentettek meg. Mellette szürke, korongolt, fordított csonkakúp alakú edényt találtak. A helyszín és a kidobott földben talált szarmata edénytöredékek alapján egy szarmata temető újabb sírját találtuk most meg, bár a tájolás nem egyezik az 1976-ban feltárt szarmata sír tájolásával.

MEDGYESI PÁL

26. Békéscsaba, Felvégi-legelő

(Békés megye) B, V, Sza, A

2002. március 27. és július 29. között leletmentő ásatást végeztünk a Felvégi-legelő, 1. sz. lelőhelyen. A leletmentésre a 44-es út Békéscsaba-Gyula közötti szakaszának szélesítése miatt került sor.

A lelőhely a 44-es út Békéscsabáról Gyulára vezető szakaszától É-ra, közvetlenül az út mellett terül el. Itt

3 MESTERHÁZY KÁROLY – MÓDY GYÖRGY: Berettyóújfalu földje a IX. századtól a XIII. századig. – Berettyóújfalu és környéke a XIII. századtól a török hódoltság koráig. In: Berettyóújfalu története. Szerk. Varga Gyula, Berettyóújfalu, 1981. 51–79, 83–119.